

sl.1. Veljko Marton u Muzeju Marton ispred zbirke ruskog porculana

VIŠNJA ZGAGA: Započela bih razgovor s pomalo banalnom opservacijom vezanom za predmet vašeg interesa: posuđe, porculan, staklo. Što vas je, kao sportaša i osobu koja je studirala ekonomiju, privuklo tim krhkim predmetima? Jeste li u svojoj kući u djetinjstvu bili okruženi vitrinama sa staklom i porculanom pokraj kojih se niste usuđivali prolaziti i koje su se uoči Božića ili neke važne obiteljske fešte čistile s velikom pažnjom? Ili je prevagnula činjenica da vam je to bilo financijski dostupno?

VELJKO MARTON: Bila je to slučajnost, kao i mnogo drugih stvari, uz možda talent za skupljanje koji se pojavio već u djetinjstvu: od skupljanja poštanskih maraka, salveta, bilo čega, plastičnih predmeta koji su onda bili dostupni. Nažalost, nisam bio okružen porculanskim predmetima u svom domu, mi smo bili prosječna, jednostavna obitelj, bez vitrina punih stakla i porculana. Međutim, već sam u dosta ranoj mladosti igrom slučaja došao u dodir s antikvitetima i od tada sam razvio ljubav prema tome. To je bio početak, a sigurno je i sklonost skupljanju općenito pomogla da se razvije ono što je danas moja strast.

V.Z.: Kada ste prije tridesetak godina započeli skupljanje antikviteta, čini mi se najprije namještaja i slika, a potom porculana i stakla, vi, dakako, niste imali specijalističkih znanja o predmetima koje ste skupljali, no vrlo ste jasno i točno postavili cilj - znali ste što želite skupljati.

V.M.: Kad sam počeo skupljati nisam imao dovoljno znanja o umjetninama općenito. Zanimala me široka lepeza predmeta, u to vrijeme možda najviše namještaj, a malo- pomalo neke su se stvari kao što je porculan nametnule više kao dekoracija. U prvoj fazi skupljanja bila je riječ o vitrini u koju je trebalo staviti neke predmete, i to je bio glavni razlog zašto sam tražio određene predmete, a njihova umjetnička vrijednost ili kvaliteta bili su u to vrijeme u drugom planu. Trebalo je veoma dugo skupljati sve i svašta da bi se na kraju ipak iskristalizirala određena kvaliteta.

V.Z.: Kako je teklo vaše obrazovanje za područje koje ste izdvojili kao temu kolekcioniranja? Koliko vam je značila "usmena predaja", znanja koja ste upijali u razgovorima s ostalim kolekcionarima? Koje biste osobe mogli izdvojiti? Koju ste literaturu pročitali? Koje stručne časopise redovito pratite?

V.M.: Moje obrazovanje u prvom je dijelu bilo vezano isključivo na moj interes, koji nisam u početku mogao dijeliti s kolegama kolekcionarima zato što nisam poznavao nijednoga od njih. Moji posjeti muzejima dali su velik doprinos

sl.2. Par vaza
Francuska, Pariz, Manufaktura porculana
Nast
Oko 1800.
Oznaka: utisnuto NAST
Visina: 28,8 cm i 29,5 cm

sl.3. Tanjur
Austrija, Manufaktura porculana Beč
Oko 1798.
Oznake:
Modar austrijski štit
Utisnuto: 98, 32, oznaka slikara 96 za
Antona Kothgasser
Promjer: 24,3 cm

sl.4. Šalica i tanjurić (*Gobelet litron et
soucoupe*, druga veličina)
Francuska, Manufaktura porculana Sèvres
1804.-1812. g.
Oznake:
Šalica: urezano M i 13
Tanjurić: otisnuto *M.Imp le de Sèvres*,
urezano M i D
Šalica: visina 6,6 cm, promjer 6,5 cm
Tanjurić: promjer 14 cm

mom obrazovanju tako da mogu odrediti koji predmet ima koju kvalitetu, odnosno kolika mu je muzealna vrijednost. I, naravno, uz obilazak muzeja samo se po sebi nametnulo kupovanje kataloga, iz kojih sam isto tako mogao mnogo naučiti, a stručnu literaturu i časopise i te kako pratim, posebno one vezane za područje koje sada postaje primarno, a to su staklo, porculan i, djelomično, srebro. I pratim gotovo sve relevantne časopise s tog područja kao što su *Keramos*, katalogi velikih kuća poput Christiesa, Sothebysa, Dorotheuma. Iz tih časopisa svatko tko ih prati može dobiti vrijedne informacije o provenijenciji pojedinih predmeta i o njihovoj vrijednosti.

V.Z.: Gdje kupujete predmete, kupujete li na *Hreliću* ili na Britanskom trgu?

V.M.: Predmete kupujem posvuda, ja bih rekao da je veliki dio moje kolekcije skupljen na području bivše Jugoslavije, gdje je, naravno, u ono vrijeme bilo mnogo lakše putovati i mnogo lakše donositi. Tada, s obzirom na to da nije bilo pravih antikvarnica ili ih je bilo vrlo malo, kupovalo se uglavnom od privatnika, putem oglasa u *Večernjem listu*, i to je

sl.5. Par vaza
Austrija, Manufaktura porculana Beč
Oko 1796. g.
Signatura: modar austrijski štit
Visina: 27 cm

sl.6. Dejeuner servis
Rusija, St. Petersburg, Carska manufaktura
porculana
1762. - 1796. g.
visina šalice: 6,5 cm, promjer šalice: 7
cm, promjer tanjurića: 12,4 cm, visina
šećernice: 5,2 cm; promjer šećernice:
7,8 cm; promjer poklopca: 7,1 cm, visina
šećernice sa poklopcem: 8,5 cm; visina
posude za kavu: 8,5 cm; promjer posude za
kavu: 10,5 cm; visina posude sa poklopcem:
11 cm, visina šalice za mlijeko: 6,5 cm,
promjer šalice: 8,2 cm, duljina pladnja:
32,5 cm
signatura: okrunjen modar monogram
Katarine Velike
oznaka slikara: ćirilicom M. Y. Ivanov

bio jedan od glavnih izvora za nabavu umjetnina. Danas se mnogo manje kupuje na taj način. Kad me već pitate o kupnjama na *Hreliću* i *Britancu*, *Hrelić* nikad nije bio moja omiljena destinacija, jer na njemu jednostavno nema takvih vrijednosti, to vam je kao da dobijete na lotu. Na Britanski trg vrlo često odem zato što se ondje sastaju kolekcionari i razmjenjuju mišljenja. Međutim, i ondje se vrlo rijetko može naći nešto iz vremena koje mene zanima. No tu i tamo ima vrlo lijepih predmeta iz razdoblja secesije i *art decoa*, koji su vrlo zanimljivi.

V.Z.: Kako vaša obitelj prihvaća činjenicu da dio novca odvajate za kupnju predmeta, odnosno za troškove održavanja muzeja?

V.M.: Mislim da se moja obitelj tijekom svih ovih godina navikla jer i moja supruga i djeca donekle dijele tu moju strast

sl.7. Vaza za cvijeće (*Cuvette à fleurs*

verdun)

1766. g.

Oznake:

Znak manufakture isprepletenih slova LL koja okružuju oznaku N za gđinu 1766., te oznaka za slikara Charles-Eloia Asselin ispod

Duljina: 32,5 cm

Visina: 15 cm

Širina: 15 cm

sl.8. Posuda za hlađenje čaša

St. Petersburg

oko 1820.

Carska manufaktura porculana

za umjetninama, a moja su djeca u tom okružju i odrasla. Mislim da se baš previše ne brinu zbog odvajanja novca za kupnju umjetnina ili održavanje muzeja. Pretpostavljam da su svjesni činjenice kako je to na neki način dobro ulaganje, jer prave vrijednosti uvijek ostaju.

V.Z.: Pamтите li (ili možda bilježite) okolnosti nabave predmeta? Istražujete li i bilježite povijest predmeta, podatke o njihovoj provenijenciji?

V.M.: Imam vrlo dobru memoriju glede nabave predmeta, pa se i dandanas mogu vrlo precizno sjetiti okolnosti nabave pojedinog predmeta, pa čak i iznosa koji je plaćen. Na neki način zanimanje za te predmete utječe da se sjećam svih tih detalja. Premda se nekih mnogo jednostavnijih detalja i brojeva uopće ne sjećam. Da, bilježim povijest predmeta i njihovu provenijenciju jer smo već sada prerasli samo kolekcionarstvo i postali pravi muzej. Mi smo čak i obvezni zabilježiti sve predmete koje smo kupili kao muzej te istaknuti cijenu po kojoj smo ga kupili. I to je potrebno da bi se ti predmeti uvrstili u fundus.

V.Z.: Koji vam je aspekt vaše zbirke zanimljiviji, umjetnički ili povijesni?

V.M.: Kad je riječ o zbirci, umjetnički je aspekt nedvojbeno u prvom planu, znači najbitnija je kvaliteta umjetničkog djela. Naime, između uporabnog predmeta i umjetničkog djela sigurno postoji bitna razlika i upravo je ta umjetnost na porculanu, u obliku neke minijature, kao i ona na staklu, primarna sastavnica koja privlači moju pozornost kada umjetninu nabavljam. Međutim, često povijesni aspekt ne bi trebao biti zanemaren, osobito ako je umjetnički predmet poseban, ako je pripadao nekoj povijesnoj ličnosti ili je nabavljen za posebnu priliku, kao dar nekom kralju ili kraljici poput Katarine Velike. Takav predmet postaje i te kako zanimljiv.

V.Z.: Što je u naravi kolekcioniranja, "fenomena staroga kao i ljudski rod"; je li to čar traganja, istraživanja i avanture, kontakti s drugim ljudima i dijeljenje interesa i ljubavi prema istome?

V.M.: Mislim da je "lov na umjetnine" vrlo važan činitelj koji kolekcionarstvo čini zanimljivim. Sam taj osjećaj da ćete u posjeti nekom kolegi možda naći neki predmet za koji mislite da se mora naći u vašoj kolekciji, da ćete listajući kataloge ili obilazeći antikvarijate pronaći predmet za koji jednostavno mislite da mora biti dio vaše zbirke - sve to čini kolekcionarstvo izuzetno zanimljivim. Pretpostavljam da kolekcionar, koliko god predmeta skupio, uvijek želi neki novi, koji je još zanimljiviji i važniji od onoga prije. Dakle, kolekcioniranje je strast koje se čovjek baš lako ne oslobađa.

V.Z.: Je li vam kolekcioniranje donijelo bitno novu kvalitetu života? Radost života? Svi su kolekcionari dugovječni!

V.M.: Na neki način sigurno jest, to je veliko zadovoljstvo, posebno ako se vaše kolekcionarstvo izdvoji od onoga "običnog". Ono pridonosi vašoj zainteresiranosti i za putovanja, i za praćenje literature, i za obilazak muzeja, dakle bitno utječe na vaš način života. Međutim, morao bih reći i to da ono donosi i određene frustracije. Primjerice, za kolekcionara je najgore da naide na predmete koje bi apsolutno želio imati i koji posjeduju sve kvalitete kojima vi kao kolekcionar težite, ali postoji i velik problem: financijski vam nisu dostupni. Dakle, taj vas element katkad frustrira.

V.Z.: Kako ste, i u kolikoj mjeri, mijenjali koncepciju skupljanja, odnosno jeste li je uopće promijenili?

V.M.: Mislim da se s godinama i iskustvom mijenja koncepcija skupljanja, i to bitno. U prvoj fazi to je ipak nezaobilazno svaštarenje, skakanje s područja primijenjene umjetnosti na nešto drugo - na često kupovanje predmeta koji po vrijednosti zaostaju za kvalitetom kolekcije. Kada je kolekcija već velika, skupljanje bilo kakvih prosječnih predmeta ne dolazi više u obzir, dalje skupljam samo predmete koji su povijesno i umjetnički relevantni.

V.Z.: Suradujete li s hrvatskim kolekcionarima ?

V.M.: Mislim da bi se moglo reći da u nekom dijelu surađujemo, premda na ovom području koje mene zanima ima

relativno malo kolekcionara. Uglavnom, kolekcionari se u Hrvatskoj primarno bave slikarstvom, koje meni nije u samoj žiži interesa.

V.Z.: Kako objašnjavate činjenicu da se privatni kolekcionari nisu uspjeli udružiti, stvoriti vlastitu udrugu i tako možda pokrenuli jači val osnivanja privatnih muzeja?

V.M.: Mislim da su se kolekcionari u nas udružili. Možda je to jedna vrsta neformalnog udruženja, premda nisam o detaljima informiran. Mislim da osnivanje privatnih muzeja zaostaje zbog dva razloga. Prvi je neposjedovanje kvalitete dostatne da se otvori privatni muzej. Ljudi možda imaju kolekcije koje se njima veoma sviđaju, ali jednostavno nisu na dovoljno visokoj razini da bi se mogli kvalificirati i uvrstiti u neku muzejsku zbirku. Drugi je dio financijske prirode: svako osnivanje privatnog muzeja nosi velike financijske obveze koje može preuzeti vrlo mali broj ljudi. Osim toga, tu je i određeni strah jer bi vas mnogi mogli pitati odakle vam novac. Stoga neki ljudi koji imaju novac ne žele investirati jer bi ih netko mogao zbog toga javno prozvati. Greška je i to što u Hrvatskoj nije izgrađeno takvo porezno okruženje koje bi išlo u prilog osnivanju privatnih muzeja.

V.Z.: Imali ste izložbe u Muzeju za umjetnosti i obrt u Zagrebu, zatim u Splitu, pa u Šibeniku. Kako su vas prihvatile te muzejske kuće? Jeste li uspostavili pozitivnu, konstruktivnu komunikaciju ili ste osjetili zatvorenost i nepovjerenje?

V.M.: Mislim da sam u MUO-u, gdje sam prvi put javnosti prikazao svoju zbirku, izgradio više nego dobar odnos. Prvo, to je moja matična kuća koja me prati i dio djelatnika su i u mom vijeću muzeja, prema tome, riječ je o izuzetno dobroj komunikaciji u kojoj izmjenjujemo stručna iskustva. Kojiput tražim savjet, kojiput dajem savjet, prenose se iskustva koja smo kao muzej stjecali na našim izložbama. Dakle, s Muzejom za umjetnost i obrt imam vrlo pozitivnu komunikaciju, za koju se nadam da će trajati. A ova kratka gostovanja nisu dostatna da se ostvari neki dublji kontakt, premda su moja iskustva s muzejom u Splitu i u Šibeniku više nego pozitivna.

V.Z.: Kakva je bila vaša suradnja s Nacionalnim muzejom keramike-Sèvres u Parizu i kakvu ste suradnju i kontakte ostvarili s francuskim stručnjacima?

V.M.: Kad se govori o Sèvresu, naravno to je nešto sasvim drugo. Ostvaren je kontakt s Nacionalnim muzejom keramike u Parizu i, zahvaljujući tome, cijeli rad vezan za privatni muzej i kolekcionarstvo podignut je na sasvim novu razinu. Naravno, moja su iskustva bila izuzetno zanimljiva i budući da sam i direktoricu muzeja, gospođu Antoinette Halle, poznavao i prije, to se prijateljstvo tijekom dugotrajnih priprema za izložbu u Parizu produbilo, i sigurno je ono što sam ondje naučio neizmjerljivo važno za mene kao kolekcionara, pa i direktora privatnog muzeja. I sigurno će mi to mnogo pomoći da i kasnije to iskustvo na neki način iskoristim u organiziranju i pripremi izložbi koje bi trebale slijediti. Ako uopće može biti zamjerki, onda je to činjenica da sam očekivao kako će jedan muzej tipa Sèvresa, možda biti malo brži i fleksibilniji u određivanju datuma izložbe. Međutim, razumijem da oni jako dugo razmišljaju o detaljima oko postava, tako da su i te pripreme bile dosta mukotrpne i dugo su trajale. Ali bez toga je teško postići takav međunarodni uspjeh kao što je postigla ta naša izložba u Sèvresu.

V.Z.: Poznajete li muzejske zbirke porculana i stakla u hrvatskim muzejima? Poznajete li kustose tih zbirki? Biste li bili voljni za njih održati predavanje, *workshop*?

V.M.: Mogu reći da sam izuzetno dobro upoznat sa zbirkama MUO-a jer sam vrlo usko surađivao s kustosima i imao sam priliku uključiti ih u neke od svojih projekata. Zbirke MUO-a na visokoj su europskoj razini. MUO posjeduje zbirke koje se mogu mjeriti s muzejima mnogo većih gradova, a možda i mnogo većih država, tako da se zapravo ne moramo ničega sramiti. Vrlo bih rado održao predavanje vezano za europski porculan ili europsko staklo jer je to područje koje najbolje poznajem i u koje sam uložio jako puno vremena, a s obzirom na to da me pozivaju i u inozemstvo da držim predavanja, posebno o problematici bečkog porculana, ne vidim razloga zašto to svoje znanje ne bih podijelio. Samo je pitanje postoji li u ovom trenutku bilo kakav interes za to. Od stranih muzeja dobivam dosta poziva, a do sada se u Hrvatskoj nitko nije javio.

V.Z.: Jeste li povezani sa svjetskim kolekcionarima? Ako jeste, izmjenjujete li informacije o nabavi predmeta ili to ipak držite u tajnosti?

V.M.: Kolekcionari u svijetu, posebno oni koji prikupljaju staklo i porculan dosta su povezani, pa se može reći da sam izuzetno dobro povezan sa svjetskim kolekcionarima. Često se susrećemo na međunarodnim simpozijima, na velikim aukcijama, na brojnim sajmovima vrhunskih antikviteta kao što su Maastricht, München ili London. Razmjenjujemo informacije u vezi s nabavom iako ne otkrivamo sve detalje jer neke podatke kolekcionar ili muzej drže u tajnosti. Također ima ljudi koji prodaju određenu umjetninu, ali ne žele da se zna ništa o tome, ali se većina informacija razmjenjuje, uspoređuje se kvaliteta predmeta te pri kupnji umjetnina nerijetko jedni od drugih tražimo mišljenja.

V.Z.: Koje svjetske kolekcionare s kojima ste se susreli možete izdvojiti?

V.M.: Od svih svjetski poznatih kolekcionara istaknuo bih Richarda Cohena, američkog kolekcionara koji posjeduje jednu od najvećih svjetskih kolekcija iz klasicističkog razdoblja, dakle smjera "u okvirima" kojega se on kreće. S

obzirom na njegovo bogatstvo, bilo koja stvar koja se ponudi na aukciji, a iz njegova je kruga interesa, dostupna mu je bez obzira na cijenu. Zahvaljujući tome, u nekoliko je godina, koliko se bavi kolekcionarstvom, uspio prikupiti veću kolekciju nego što je posjeduju mnogi svjetski muzeji.

Njegova je želja da jednog dana u New Yorku, u kojemu živi, pokaže svoju zbirku javnosti, pa trenutačno radi na projektu vlastitog muzeja. Osim Richarda, postoji i velik broj manje poznatih kolekcionara s kojima sam u vezi i koji posjeduju stvarno izuzetne, mnogo skuplje kolekcije koje posjeduju već generacijama. Vrlo često oni ostaju samozatajni i otvaraju vrata svojih zbirki samo ljudima koje poznaju i za koje smatraju da su vrijedni da s njima na neki način podijele svoje zbirke.

V.Z.: Osnovali ste muzej 2003. godine. Je li vas u prvih pet godina rada financiralo Ministarstvo kulture ili Grad Samobor?

V.M.: Od samog početka Grad Samobor mi je financijski pomagao, ali ne zajmom; svake su mi godine odobravali financijska sredstva iz svog proračuna. Pomagali su mi i u organizaciji izložbi, što potvrđuje da postoji interes Grada Samobora. Međutim, smatram da to nije dostatno i da još uvijek većina ljudi nije sasvim svjesna koju razinu kvalitete ima taj mali privatni muzej i koliko bi se to moglo bolje iskoristiti kada bi se sustavnije na tome radilo. Ja kao privatna osoba imam i svoj posao, pa se ne mogu u potpunosti brinuti o svim segmentima. Od Ministarstva kulture izostala je znatnija potpora, ali i oni se uključuju ovisno o svojim mogućnostima ili nam pomažu u različitim akcijama. Ako me sjećanje ne vara, od 2003. godine Ministarstvo kulture, ne uključujući ovu veliku izložbu u Sevresu, dalo nam je oko 65.000 kuna, što je za takav rad i za takvu međunarodnu suradnju stvarno malo.

V.Z.: Moj je dojam da Samobor nije kapitalizirao vaš muzej. Godine 2004. muzej je posjetilo 2 150 osoba, a 2008. godine imali ste 700 posjetitelja. S vaše strane vidim želju da postanete partnerski dio samoborske kulturne ponude; u povodu Dana grada Samobora u muzeju organizirate izložbu *Osredok*, u vašemu je muzeju održan koncert *Samoborske glazbene jeseni*...Gdje je problem?

V.M.: Mislim da moj muzej zasada nije dovoljno kapitaliziran, ali vjerojatno će taj proces duže trajati. Razlog što padamo po broju posjetitelja jesu naša brojna gostovanja. Naime, kad dio kolekcije iznesemo iz muzeja, muzej u tom razdoblju, nažalost, moramo zatvoriti. A od mene se kao od vlasnika privatnog muzeja očekuje da održavam te obogaćujem zbirke i da se bavim svim mjerama zaštite, restauracije itd. Međutim, muzej je dosegnuo svoj puni kapacitet i mislim da je vrijeme da se Grad Samobor izravnije uključi u cijeli projekt, koji bi se onda sustavno usmjerio na povećanje broja posjetitelja.

V.Z.: Razmišljate li o odlasku i povlačenju svoje kolekcije iz Samobora?

V.M.: Vrlo intenzivno razmišljam o djelomičnom odlasku iz Samobora. S obzirom na količinu umjetnina, dio kolekcije svakako može ostati u Samoboru, tako da bi muzej i dalje mogao obavljati ulogu koju je imao do sada. Međutim, kao kolekcionar imam ambiciju pokazati zbirku u Zagrebu, možda je locirati negdje na Gornji grad, gdje dolazi većina turista koji posjećuju Zagreb, a s obzirom na kvalitetu i čuvenost kolekcije te na činjenicu da većina stranaca poznaje sve te važne europske manufakture, mislim da bi broj posjetitelja u Zagrebu bio neusporedivo veći nego što bi ikada bio u Samoboru, bez obzira na to koliko mi truda ulažemo. Vrlo mi je drago što je me je i predsjednik Stjepan Mesić podržao u toj nakani te se njegov ured angažirao da se pronađe neka dobra lokacija. Nadam se da će i novi predsjednik imati dovoljno sluha za nas jer se vidimo u funkciji promidžbe hrvatske kulture u svijetu. Naš uspjeh u Europi dokazuje da potpora koju bismo dobili od države ima svoje opravdanje. Pitanje je razmišljaju li i u gradu jednako kao u predsjedničkom uredu?

Primljeno: 6. kolovoza 2009.

sl.9. Tanjur iz kolekcije ruskog porculana

sl.10. Ukrasni tanjur
Hrvatska, Zagreb, Tvornica Vjekoslava
Barbota
sredina 19. st.
promjer: 24 cm

sl.11. Tanjur
Beč, Manufaktura porculana, razdoblje Du
Paquier
1735. g.
Promjer: 22,5 cm

sl.12. Zgrada Muzeja Marton, Samobor

sl.13. Dio stalnog postava Muzeja Marton, Samobor

COLLECTORS: VELJKO MARTON

To mark the outstanding success achieved by the exhibition of Sèvres porcelain from the Marton Museum in the Sèvres National Museum of Ceramics, Paris, we carried out an interview with the owner of the collection, Mr Veljko Marton. The founder of the first private museum in Croatia (set up in 2003) tells of his thirty years of collecting the art objects that today constitute the collections of the museum: the furniture, porcelain, clocks, paintings, silver and metal objects and glass.

The joy in collection, the collector's passion, the development of his own taste and knowledge about the individual topics, the criteria for the acquisition of objects and the sources from which they are acquired – these are the topics that Mr Marton tells of.

He particularly highlights his collaborative activity with museum institutions, particularly with the Museum of Arts and Crafts in Zagreb and with the National Museum of Ceramics in Sèvres, as well as with other collectors in this country and elsewhere, of whom he particularly mentions the American collector Richard Cohen.

He tells of the functioning of the Marton Museum in Samobor, the way it is funded, his collaboration with the city of Samobor, and his intention to move part of the collection to the Upper Town in Zagreb.